
§ 119

LISÄPYKÄLÄ: Aluehallituksen lausunto tilintarkastuskertomuksen muistutuksesta liittyen talouden tasapainoon

IUHVADno-2025-1646

Valmistelu ja lisätiedot:
talousjohtaja Minna Sevón
hyvinvointialuejohtaja Max Lönngqvist
etunimi.sukunimi(at)itauusimaa.fi

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunta on käsitellyt vuoden 2024 tilinpäätöksen, tilintarkastuskertomuksen ja tilintarkastajan raportin kokouksessaan 5.5.2025. Tilintarkastuskertomus sisältää muistutuksen siitä, että tilivuoden 2025 talousarvio ja tilivuoden 2026 taloussuunnitelma eivät ole hyvinvointialuelain 115 §:n mukaisesti tasapainossa, kun otetaan huomioon tilivuosien 2023 ja 2024 kertynyt alijäämä. Tarkastuslautakunta on pyytänyt asianosaiselta selityksen ja aluehallitukselta lausunnon annetun muistutuksen johdosta.

Ehdotus

Hyvinvointialuejohtaja:

Aluehallitus päättää antaa annetun muistutuksen johdosta alla olevan selityksen ja lausunnon.

Alijäämän kattaminen

Koska hyvinvointialueen tilinpäätöksessä on kertynyttä alijäämää, se on katettava enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien, toisin sanoen kolmen vuoden aikana tilinpäätöshetkestä laskettuna. Jos hyvinvointialueelle kertyy lisää alijäämää, uudella alijäämällä ei ole itsenäistä kattamisaikaa. Alijäämän lisäyksen kattamisen määräaika on sama kuin ensimmäisellä alijäämällä.

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen alijäämä vuonna 2023 oli 34,6 miljoonaa euroa ja vuonna 2024 alijäämä asettui 48,5 miljoonaan euroon. Kumulatiivinen alijäämä vuosilta 2023–2024 on 83,1 miljoonaan euroon.

Aluevaltuuston 12.12.2023 hyväksymässä tuottavuusohjelmassa on keskitytty määrittelemään nk. korin A tuottavuuskohteita ja toimenpiteitä, joilla talous pyritään ensisijaisesti saamaan tasapainoon. Koska kuitenkin näiden tuottavuuskohteiden toimeenpano ei ole edennyt suunnitelmien mukaan, tuottavuusohjelmassa siirryttiin valikoitujen toimenpiteiden valmisteluun, joilla palvelujen saatavuustasoa lasketaan (kori B) tai palvelutasoa heikennetään ja leikataan (kori C). Aluehallitus päätti 26.9.2024 käynnistää tuottavuusohjelman B- ja C-korien toimenpiteitä koskevat yhteistoimintamenettelyt talouden tasapainottamisen jatkotoimenpiteiden valmistelemiseksi. Aluevaltuuston 10.12.2024 kokouksessa hyväksyttiin

palveluverkkosuunnitelma sekä talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma vuosille 2025–2028. Aluevaltuusto päätti toteuttaa ainoastaan osan aluehallituksen vuosien 2025–2028 talousarvio- ja suunnitelmaesityksen tuottavuustoimenpiteistä.

Toimialojen lisätehostamistoimenpiteitä on huomioitu vuoden 2025 talousarviossa aluevaltuustossa hyväksytyn mukaisesti noin 4,1 miljoonaa euroa. Talousarvio päättyy 8,1 miljoonan euron ylijäämään. Vuodelle 2026 lisäsäästöjä esitettyjen toimenpiteiden pohjalta on sisällytetty 0,3 miljoonaa euroa. Vuodesta 2026 alkaen on mahdollista saavuttaa kustannusalenemaa uudelleen neuvoteltavien vuokrasopimuksien kautta. Ruoka- ja puhtaanapitopalveluiden osalta tehtiin tuotantotavan osalta selvitys, jonka mukaan toiminnan kokonaisulkoistuksella saataisiin noin 1,7 miljoonan euron säästöt vuositasona. Ulkoistamisselvitystä on jatkettu ja toiminnan ulkoistaminen toteutettaneen alkuvuodesta 2026. Vuonna 2026 on mahdollista saavuttaa voimassaolevan taloussuunnitelman mukaan 19,8 miljoonan euron ylijäämäinen tulos. Lisäksi asiakas- ja potilastietojärjestelmän käyttöönoton jälkeen on mahdollista saavuttaa kustannussäästöjä, kun vanhojen järjestelmien ylläpitosopimukset voidaan irtisanoa arviolta vuodesta 2027 eteenpäin. Apotti-järjestelmästä ei aiheudu maksuja enää vuoden 2026 jälkeen. Vuosien 2025–2028 talousarvion ja -suunnitelman sekä vuoden 2024 tilinpäätöksen mukainen arvio vuoden 2028 lopussa olevasta katettavasta alijäämästä on 9,3 milj. euroa.

Vaikka aluevaltuuston hyväksymän talousarvion mukaan talous saadaankin käännettyä ylijäämäiseksi vuodesta 2025 alkaen, hyvinvointialueen omaa tuotantoa sopeuttamalla vuosien 2023–2024 alijäämiä ei pystytä kattamaan vuoden 2026 loppuun mennessä ja samanaikaisesti turvaamaan hyvinvointialueiden rahoituslain 11 §:ssä mainittujen perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestäminen. Kumulatiivinen alijäämä vuoden 2026 lopussa on voimassaolevan taloussuunnitelman mukaan edelleen 55,3 miljoonaa euroa. Alijäämäkertymän kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä on mahdollista ainoastaan valtion lisärahoituksen turvin.

Vuoden 2025 ensimmäisen vuosineljänneksen talousennusteen mukaan tilikauden ylijäämän toteutumiseen sisältyy merkittäviä riskejä: henkilöstökuluihin ennustetaan 1,6 miljoonan euron talousarvioylitystä, erikoissairaanhoidon kuluihin 4,7 miljoonan, muihin asiakaspalveluostoihin 4,2 ja työvoiman vuokraukseen 3,1 miljoonan euron budjettilylystä. Kokonaisuudessaan tilikauden tuloksen ennustetaan toteutuvan 10,7 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota heikompana.

Aluehallituksessa on käsitelty 13.3.2025 alustava listaus jatkotoimenpide-ehdotuksista, jolta osin valmistelutyö on kesken ja päätöksiä ei toistaiseksi ole tehty. Aluehallituksessa tullaan käsittelemään 22.5.2025 kokouksessa niitä toimenpiteitä, joilla tilikauden 2025 ennustettua alijäämää saadaan puristettua kohti aluevaltuuston hyväksymää talousarviota. Hyvinvointialueen on ensiarvoisen tärkeää selkeyttää pitkän aikavälin strategiset linjaukset sekä varmistaa ennakoivalla valmistelulla, vaihtoehtojen riittävällä tarkastelulla ja vuoropuhelulla, että talouden tasapainottamisen kannalta riittävät toimenpiteet saadaan valmisteltua ja vietyä läpi päätöksenteossa.

Valtion rahoitus

Vuosien 2026–2028 taloussuunnitelmassa valtion rahoituksen tason on perustunut 23.9.2024 julkaistuihin rahoituksen painelaskelmatietoihin. 30.4.2025 saadun ennakkollisen vuoden 2026 rahoituslaskelmapäivityksen myötä Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen rahoitus olisi alenemassa 12,8 miljoonaa euroa painelaskelmaan verrattuna.

Hyvinvointialueiden rahoituslaissa on säädetty siirtymätasauksesta, jonka tarkoitus on korjata kaikkien hyvinvointialueiden rahoitusta kohti tarveperusteisuutta. Siirtymätasauksen laskennassa verrataan hyvinvointialueelle nykyisen rahoituslainsäädännön perusteella tulevaa rahoitusta kuntien ennen uudistusta käyttämään rahamäärään. Jos alueen kunnat ovat käyttäneet sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluihin vähemmän rahaa kuin hyvinvointialueen laskennallinen rahoituspohja edellyttäisi, siirtymätasaus leikkaa valtion rahoitusta.

Uudistuksen valmisteluajana tehdyt siirtolaskelmat eivät vastaa todellisia kustannuksia ja siirtymätasaus aiheuttaa suurimman alijäämän kattamispaineen Itä-Uudellamaalla. Hallituksen esityksen mukaan (suora lainaus): *”Kullekin hyvinvointialueelle lasketaan siirtymätasaus alueen kuntien vuoden 2022 toteutuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannusten ja vuoden 2022 tasossa lasketun laskennallisen rahoituksen välisenä erotuksena. Siirtymätasauksiin ei tehdä rahoitusmallin mukaisia palvelutarve ja indeksikorotuksia, vaan ne ovat pysyvästi vuoden 2022 hintatasossa.”* Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen kannalta suurin ongelma hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta on siirtymätasauksen laskennassa käytettävä vuosi 2022. Siirtymätasauslaskennassa lähdetään oletuksesta, että kunnat ovat raportoineet täysimääräisesti vuoden 2022 sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen kustannukset, mutta Valtiokonttorille toimitettujen tietojen pohjalta voidaan todeta, että kaikkia kuntien sisäisiä kustannuksia ei ole kohdistettu täysimääräisesti, jolloin rahoituksen laskentapohja on ollut liian alhainen jo lähtötilanteessa. Erotus vuosien 2022–2023 välillä on sisäisien erien osalta noin 20,8 miljoonaa euroa hyvinvointialueen tappioksi. Ilman siirtymätasauksia vuodesta 2023 alkaen olisi mahdollista, että alijäämät tulisivat katettua vuoden 2026 loppuun mennessä.

Valtaosa (76,8 %) Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen valtion rahoituksesta kertyy terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvekertoimien perusteella. Epäyhtenäisiä asiakas- ja potilastietojärjestelmiä ollaan parhaillaan korvaamassa ja kirjauskäytäntöjä yhdenmukaistamassa. Diagnoositietojen kirjausprosenttia on saatu nostettua vuoden 2022 alun vajaasta 70 prosentista vuoden 2023 lopun vajaaseen 80 prosenttiin. Diagnoositiedot eivät kuitenkaan siirry kattavasti ja oikein THL:n rekisteriin, vaikka ne olisikin hyvinvointialueella kirjattu oikein.

Rahoitusjärjestelmän uskottavuuden kannalta on tärkeää, että rahoituksen kohdentamisperustana käytettävä lähdeaineisto on mahdollisimman ajantasaista, kattavaa ja laadukasta eikä perusteettomia rahoituksen vuosikohtaisia vaihteluja pääse syntymään aineiston heikon laadun vuoksi. Käytetyn hoitoilmoitusaineiston laadun parantamiseen ja varmentamiseen tulee panostaa nykyistä enemmän, jolloin erillisiä tasapainotustoimia rahoituksen vaihtelujen ehkäisemiseksi ei tarvittaisi.

Rahoitusmallin korjaaminen on mahdollista ja täysin välttämätöntä yhdenvertaisten ja laadukkaiden sosiaali-, terveys ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi kaikille kansalaisille. Hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmää tulisi arvioida ja kehittää

kokonaisuutena ja tunnistaa myös tilanteet, joissa rahoituksen niukkuus, sen tosiasiallinen kohdentuminen ja hyvinvointialueille muodostuneet alijäämät yhdistettynä talouden tasapainottamisvelvollisuuteen muodostavat selkeän riskin palvelujen turvaamiselle hyvinvointialueilla.

Siirtymätasaukset leikkaavat Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen rahoitusta 30.4.2025 päivitetyn laskelman mukaan vuosina 2023–2028 yhteensä 116,4 miljoonaa euroa, jonka lisäksi vuoden 2026 valtion rahoitus on alenemassa 12,8 miljoonaa euroa verrattuna voimassaolevaan talousarvioon ja -suunnitelmaan. Jotta hyvinvointialueen alijäämät saadaan katettua vuoden 2026 loppuun mennessä, aluehallituksen tulee päättää osana vuosien 2026–2028 talousarvio- ja -suunnitelmavalmistelua valtion lisärahoituksen hakemisesta riittävien peruspalveluiden turvaamiseksi.

Pykälä tarkastetaan heti.

Päätös

Hyväksyttiin esityksen mukaisesti.

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla.

Otteen oikeaksi todistaa

Porvoo
12.05.2025

Camilla Söderström
hallintojohtaja /förvaltningsdirektör

Tiedoksianto asianosaiselle

Lähetetty sähköpostilla 12.5.2025

Muutoksenhakukielto

§119

Muutoksenhakukielto

Päätöksestä, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä aluevalitusta.

Sovelletaan lakia hyvinvointialueesta, lainkohta: § 141.